

Сыртқы секторға шолу

ҚАЗАҚСТАН
ҚАРЖЫГЕРЛЕР
ҚАУЫМДАСТЫҒЫ

АССОЦИАЦИЯ
ФИНАНСИСТОВ
КАЗАХСТАНА

2024 жылға

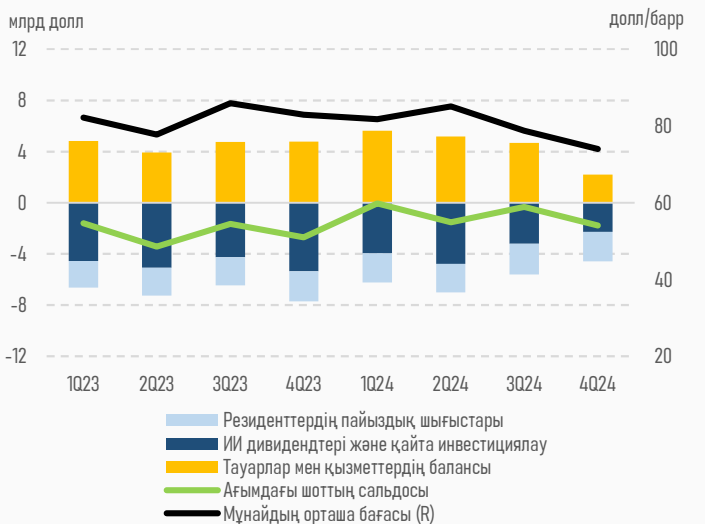
Негізгі тенденциялар

- 2024 жылы ағымдағы шоттың тапшылығы негізінен мұнай бағасының төмендеуіне байланысты шетелдік инвесторларға төлеуге инвестициялық кірісті (\$4,8 млрд — \$23,7 млрд-қа дейін) төмендету есебінен −\$3,7 млрд (2023 жылы −\$9,4 млрд) дейін қысқарды.
- Жалпы төмендеуіне қарамастан, кірістер төлеу шетелдік инвесторларға дивидендтер өсті дейін \$14,6 млрд (+\$2,1 млрд), пайыздық төлемдер — \$9,2 млрд-ға (+\$372 млн), ал-бап қайта инвестицияланған кірістер теріс болды (−\$277 млн қарсы +\$6,8 млрд 2023 ж.).
- Естеріңізге сала кетейік, шетелдік инвесторлар шикізат секторындағы ірі жобаларға қатысады және дивидендтер, алынбаған пайда (қайта инвестиция) және шетелдік инвесторлар берген қарыздар бойынша сыйақы түрінде кіріс алады.
- ҚРҰБ резервтік активтері есебінен ағымдағы шоттың тапшылығын қаржыландыру айтарлықтай төмендеді (2024 жылы \$892 млн-ға қарсы 2023 жылы \$5,9 млрд) және қаржы шоты бойынша ағынмен (\$1,1 млрд) көбірек қамтылды.
- Ағындар мен түсімдер арасындағы елеулі алшақтық (\$1,6 млрд немесе ағымдағы шот тапшылығының 44%) статистикалық сәйкессіздіктерді де, тіркелмеген валюта ағындарын да көрсете алатын «қателер мен олқылықтар» бабында көрсетілген.

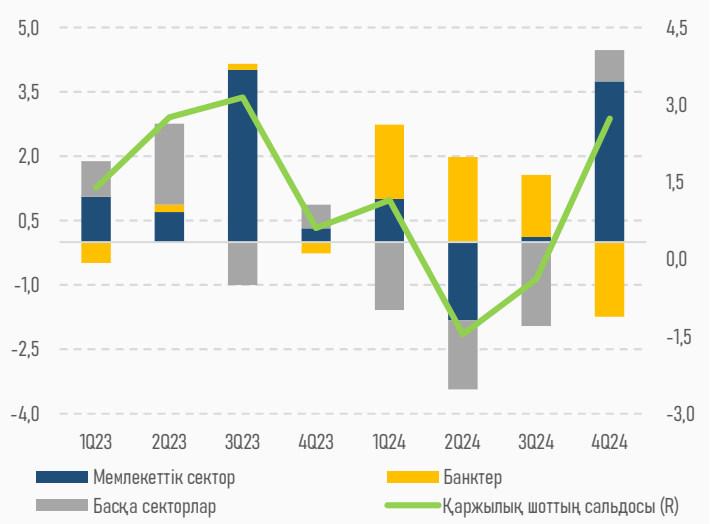
- Ағымдағы шоттың тапшылығын қаржыландыру үшін резервтік активтерді пайдаланудың қысқаруы және алтын бағасының айтарлықтай өсуі (+23%) жағдайында ҚРҰБ алтын-валюта резервтері 2024 жылы 27%-ға — \$46 млрд (бір жыл бұрын \$36 млрд) дейін өсті.
- Алайда, ұлттық қордың активтері долларлық мәнде біршама төмендеді (2%-ға, \$60 млрд-тан \$58,8 млрд-қа дейін), өйткені алулардың жоғары көлемі (\$10,2 млрд) толықтырудың (\$4,5 млрд) және инвестициялық кірістің (\$4,5 млрд) жиынтық көлемінен асып түсті.
- МҚК сыртқы борышы мемлекеттік қаржыландыру көлемінің ұлғаюына қарамастан (теңгелік баламада +3,4%, оның ішінде Ұлттық қордан Т238 млрд теңгеге МҚК облигациялары сатып алынған) орташа өсімді көрсетеді (+6,7%, 01.01.24 ж. бастап 01.10.24 ж. дейін). Бұл, мүмкін, операциялық және инвестициялық қажеттіліктерді жабу үшін секторды сыртқы қаржыландыру тәжірибесінің жалғасуын, сондай-ақ валюта бағамының ауытқуы салдарынан қарыздың валюталық компонентін қайта бағалауды көрсетеді.
- Бұл ретте, ҚР Қаржы министрлігі сыртқы мемлекеттік қарыздың жалпы көлемін аса ұлғайтпай, қайта қаржыландыру үшін жаңа сыртқы қарыздарды (2024 жылы \$1,3 млрд) тарта отырып, валюталық тәуекелдерді барынша азайтады (төменде қараңыз).
- Соған қарамастан, төлем балансының және сыртқы борыштың ағымдағы динамикасы теңге бағамына қысымның сақталуын да, мұнай бағасының терең құлдырауы жағдайында қысқа және орта мерзімді перспективада фискалдық тұрақтылық үшін өсіп келе жатқан тәуекелдерді де көрсетеді.

Төлем балансы

Ағымдағы шоттың негізгі компоненттерінің динамикасы

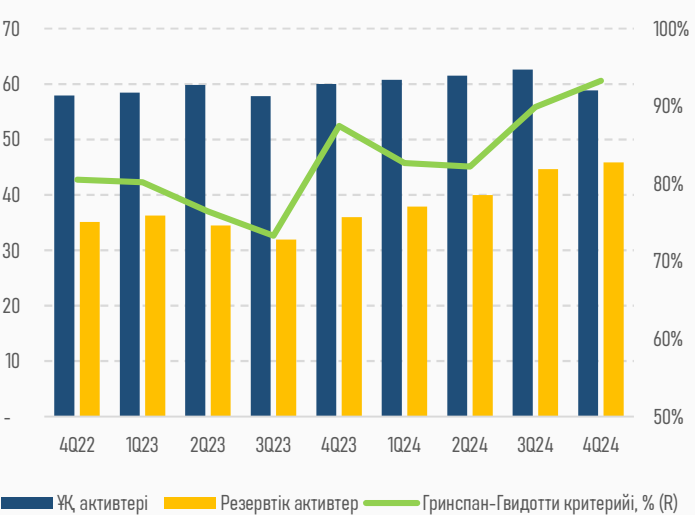

Ағымдағы шоттың негізгі компоненттерінің динамикасы

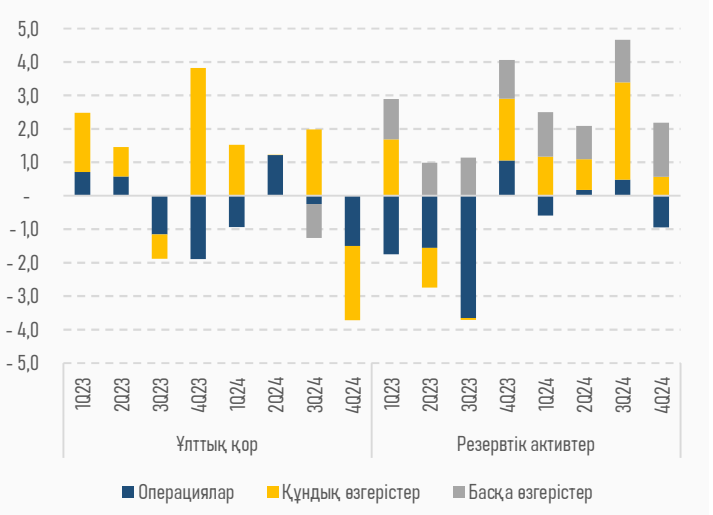

Мемлекеттік сектордың сыртқы активтері

Мемл. сектордың сыртқы активт. динамикасы, млрд \$

Секторлық тоқсандық құрылым, млрд \$

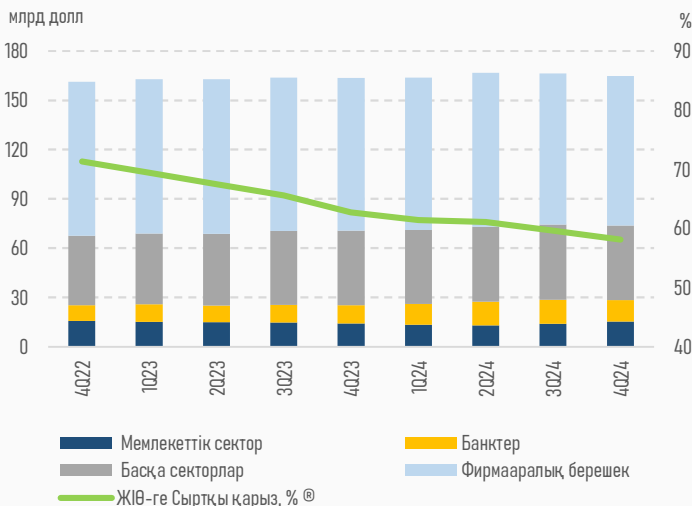

Дереккөз: ҚРҰБ

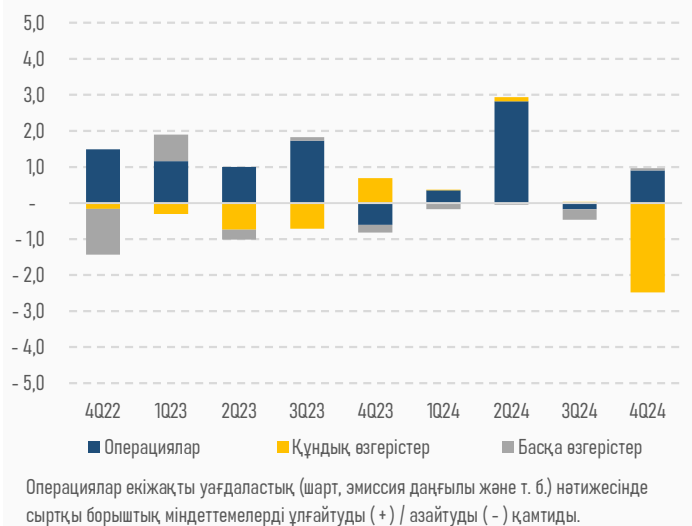
© Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы, 2025

Сыртқы қарыз

Сыртқы қарыз динамикасы

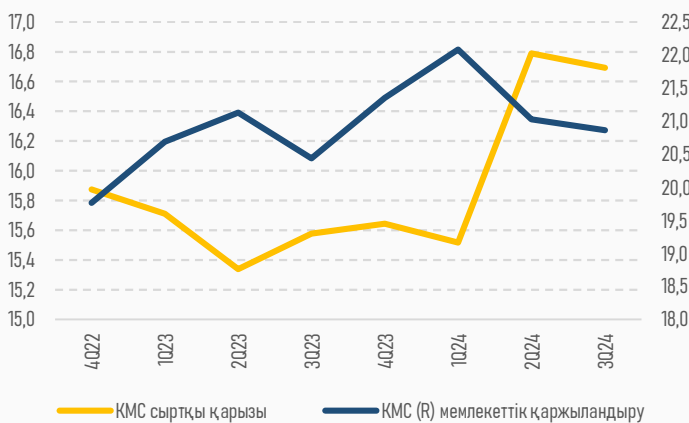

Сыртқы қарыздың өзгеру құрылымы, млрд доллар

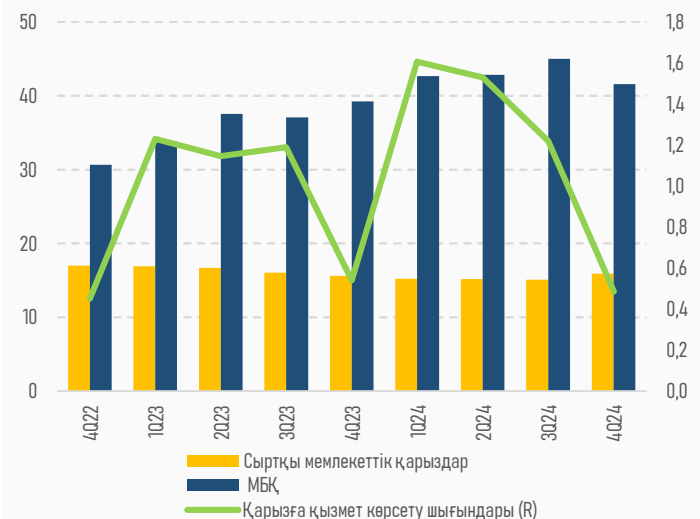
Мемлекеттің тікелей және шартты міндеттемелері

КМС қаржыландыру көздері, млрд доллар

ҚРҰБ әдіснамасы бойынша КМС сыртқы борышы;;
КМС-ті мемлекеттік қаржыландыруға жарғылық капитал, үкіметтен қарыздар және
Самұрық-Қазына мен Бәйтеректің қаржылық есептілігінен мемлекеттік субсидиялар кіреді

КМС қаржыландыру көздері, млрд доллар

Резюме

2024 жылы Қазақстанның төлем балансы айтарлықтай жақсарды — ағымдағы шоттың тапшылығы бір жыл бұрынғы — \$ 9,4 млрд-пен салыстырғанда — \$ 3,7 млрд-қа дейін қысқарды. Алайда, бұл экспорттық түсімдердің өсуі, қазақстандық экономиканың сыртқы кірістерінің ұлғаюы есебінен емес, негізінен мұнай бағасының төмендеуіне байланысты болды, бұл шетелдік инвесторларға төленетін инвестициялық кірістерді азайтты.

Бұл төлемдердің құрылымы өзгерді: дивидендтер мен пайыздық төлемдердің үлесі өсті, ал қайта инвестицияланған пайда көрсеткіші теріс болды, бұл шетелдік инвесторлардың инвестициялық стратегиясын түзетуді көрсетуді мүмкін.

Тапшылықты қаржыландыру ҚРҰБ резервтеріне және қаржылық шотқа көбірек сүйенді. "Қателер мен олқылықтар" мақаласында көрсетілген мөлдір емес ағындар (+1,6 млрд.), ағымдағы шот тапшылығының қалған жартысын теңестірді.

Резервтерді аз пайдалану және алтын бағасының өсуі ҚРҰБ алтын-валюта резервтерінің айтарлықтай өсуіне әкелді (+27%), ал Ұлттық қордың активтері жоғары алуларға байланысты төмендеді (-2%).

Осылайша, ҚР халықаралық резервтері (Ұлттық қордың және ҚРҰБ ЗВР активтері) 104,7 млрд долларға (+8,7 млрд) немесе ЖІӨ-нің 36,3% - на жетті. Алайда, 2025 жылдың екінші тоқсанында басталған әлемдік мұнай бағасының күрт төмендеуі жағдайында сыртқы сектордың осалдығы қайтадан бірінші орынға шығады. Экспорттық түсімнің төмендеуі Ұлттық қорды толықтыру мүмкіндіктерін шектейді (инвестициялық табысты есепке алмағанда активтер \$55,2 млрд долларға дейін төмендеуі мүмкін) және төлем балансына қысымды арттырады (резервтерді пайдалану қажеттілігі артады). Мұндай жағдайда 2025 жылдың екінші жартыжылдығында теңге бағамы мен фискалдық тұрақтылық үшін тәуекелдер айтарлықтай артады. Қолайсыз конъюнктура сақталған жағдайда, ағымдағы шоттың тапшылығы қайтадан тереңдей түсуі мүмкін, ал фискалдық қолдауға деген қажеттілік, әсіресе жоспарланған әлеуметтік және инфрақұрылымдық шығындар аясында артуы мүмкін.

Осылайша, ағымдағы жылға негізгі сын-қатерлер: ағымдағы шот пен мемлекеттік бюджет тапшылығын қаржыландырудың сыртқы және ішкі көздерін теңгерімдеу қажеттілігі, тұрақсыз шикізат нарығы жағдайында макроэкономикалық тұрақтылықты қамтамасыз ету, сондай-ақ мемлекеттік қаражатты пайдалану тиімділігін арттыру болып табылады.